

8 Landschappenroute – fietsroute van 32 km

Start: Slot Zuylen, Toernooiveld 1, Oud Zuylen

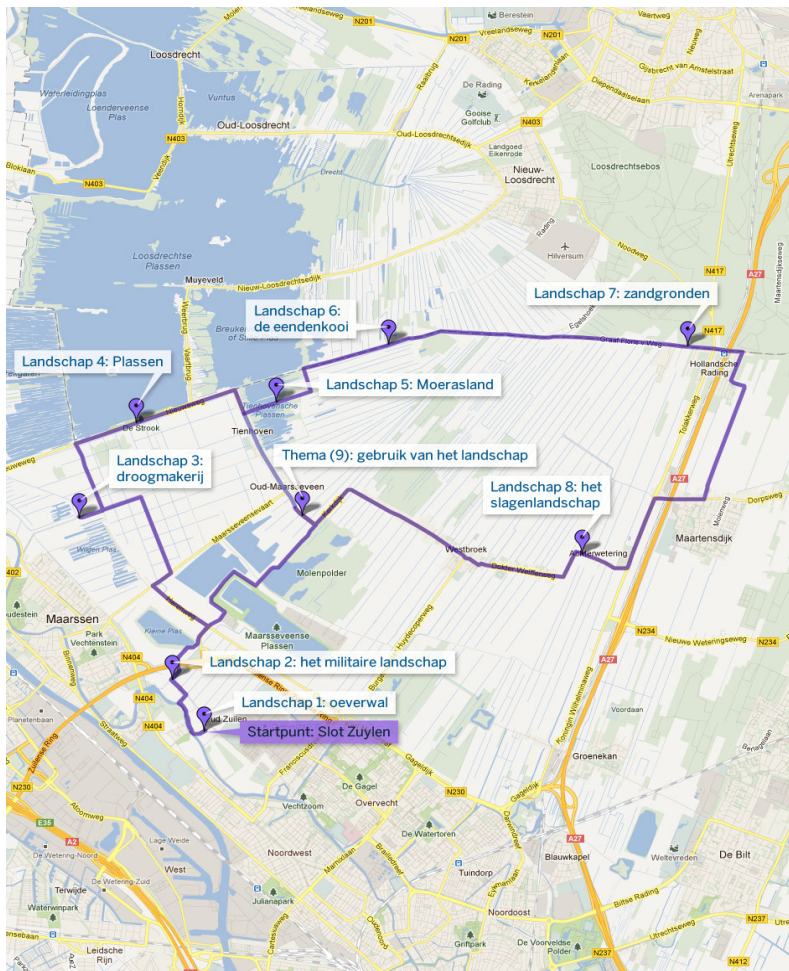
Route via knooppunten: 27-49-29-99-92-93-48-47-45

Deze afwisselende route leidt u door het Noorderpark, het gebied tussen Utrecht en de Loosdrechtse Plassen dat aan weerszijden begrensd wordt door de Vecht en de Utrechtse Heuvelrug. De route geeft een prachtig beeld van de veranderingen die de mens eeuwenlang in de natuur heeft aangebracht. Alle stadia van de ontginning en vervening van dit ooit ontoegankelijke, drassige gebied zijn onderweg terug te vinden.

Fiets langs het ruisend riet van de petgaten, door het strakke slotenpatroon in de polder en door eeuwenoude lintdorpen. Ervaar het immense verschil in het vlakke veenlandschap aan de zuidkant en de beboste zandgronden aan de noordkant van de route. Forten en groepsschuilplaatsen herinneren onderweg aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie, waar het gebied deel van uitmaakt.

De tocht start op de oeverwal van de Vecht, bij slot Zuylen. Een uniek museum waar u in de prachtig ingerichte zalen het leven van een adellijke familie in de 18de eeuw kunt ervaren. Bezoek onderweg ook streekmuseum Vredegoed, waar het leven en werken van de bevolking in dit gebied wordt getoond in negen ingerichte themaruimtes zoals een kaasmakerij of een kruidenierswinkeltje.

Oeverwal en weideland, moerassen en plassen, bossen en eeuwenoude dorpen, adel en boeren... Deze tocht is een gevarieerde reis door de tijd én door ongekend mooie natuur.

Kaartgegevens ©2012 Google

Het kasteelmuseum is open 15 maart/15 mei di, woe, za, zon. en 15 sept./15 nov. in het weekend. Alleen toegankelijk met rondleiding. www.slotzuylen.nl

Landschap 1: Oeverwal

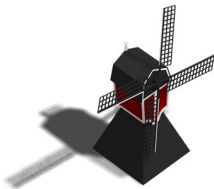

Adres: Toernooiveld 1 3611 AS Oud Zuylen
Locatie: X:52.127139, Y: 5.073066

De oevers van de rivier worden gekenmerkt door bebouwing met dorpen, buitenplaatsen, kastelen en de aanwezigheid van parkbossen. Deze kunnen alleen tot stand komen op een stevige ondergrond. En dat was nu juist direct langs de rivier het geval. Lang geleden stond de Vecht namelijk in direct contact met de Rijn. Uit het slib dat de rivier aanvoerde zijn oeverwallen gevormd: natuurlijke dijken langs het water die een stevige ondergrond boden voor bebouwing in het verder moerassige landschap. De oeverwal is hier, in het zuidelijk deel van de Vecht en het dichtst bij de oorspronkelijke verbinding met de Rijn, breed en hoog. Hoe verder naar het noorden, hoe minder slib zich nog afzette en hoe smaller en lager de oeverwal werd. Daarom zijn er hier in het zuidelijk deel van de Vechtstreek veel meer kastelen en buitenplaatsen dan in het noordelijke, meer agrarische deel.

Verlaat de parkeerplaats van slot Zuylen en sla rechtsaf de Dorpsstraat in. Neem buiten het dorp de eerste rechts, de Kerkhoflaan. U passeert de oudste begraafplaats van Nederland uit 1781. Sla linksaf de Groeneweg op. Na 300 m. ziet u links twee poldermolens met een sluizencomplexje. Staande bij de middelste brug ziet u maar liefst drie verschillende waterniveaus: dat van de Vecht en van de Buitenwegse en Westbroekse polder

Landschap 2: Het militaire landschap

Adres: Nedereindse vaart 2 en 3 (molens) , Oud Zuylen
Locatie: X:52.133962, Y: 5.065835

De Vecht vormde voor een groot deel de 'ruggengraat' van de Nieuwe Hollandse Waterlinie: de 85 kilometer lange verdedigingslinie van de Zuiderzee tot de Biesbosch die van 1815 tot 1940 werd aangelegd. Door het onder water zetten (inunderen) van grote delen land werd het gebied moeilijk toegankelijk voor de vijand. Deze route voert dwars door deze linie. Overal in het landschap ziet u nog de sporen die de aanleg ervan achterliet, zoals groepsschuilplaatsen en forten om kwetsbare punten in het inundatiegebied te beschermen. Deze sluis in de Nedereindse vaart was zo'n kwetsbaar punt, omdat via de sluis water uit de Vecht het land kon instromen. U ziet dan ook twee groepsschuilplaatsen bij deze sluis, zowel bij de Westbroekse als de Buitenwegse molen. Deze molens waren nodig voor het drooghouden van de twee gelijknamige polders en om het water na de inundatie weer terug te malen. Let eens op het verval in de sluis. Dit is bijna 1 meter! Daarom was inundatie hier zo goed mogelijk: het land ligt veel lager dan de rivier.

Over het bruggetje rechtsaf, richting knooppunt 47. Neem de Groeneweg, onder de N230 door en sla rechtsaf de Tuinbouwweg in. Aan het einde linksaf de Herenweg op. Op de kruising met de Maarsseveensevaart komt u langs (Cultuur)fort Maarsseveen. Sla rechtsaf en neem de eerste links, de Bethuneweg. Sla de eerste linksaf, de Middenweg op. Deze wordt na de kruising met de Veenkade de Machineweg. Fiets door tot het gemaal. Hier kunt u door de ramen de oude pompen zien staan. Hun functie is overgenomen door een elektrisch gemaal.

Landschap 3: Droogmakerij

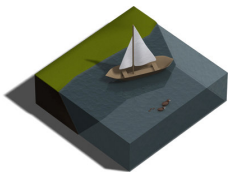

Adres: Gemaal, Machinekade 19 Maarssen
Locatie: X:52.156071, Y: 5.047703

U fietst nu door de Bethunepolder, ruim 3 meter onder NAP. Ooit was dit gebied van 535 hectare een uitgeveende plas, tot de droogmaling in 1880 met hulp van investeringen door de Belgische graaf de Béthune. Door de enorme hoeveelheid kwelwater werd de grond –ondanks het dichte rasterpatroon van afwateringssloten en een gemaal- echter niet droog genoeg voor land- en tuinbouw. Hier welt namelijk het meeste drinkwater ter wereld op: wel 1000 liter water per seconde. Dit water wordt ondergronds vanuit de Utrechtse Heuvelrug aangevoerd. Daarbij stroomt ook water vanuit de omliggende, hoger gelegen polders naar dit laagste punt in de regio. Maar liefst 1/3 van het drinkwater van Amsterdam is vanuit de Bethunepolder afkomstig. Het laagst gelegen, noordoostelijke deel van de polder blijft ondanks het oppompen van drinkwater te nat voor akkerbouw. Hier zijn elzenbosjes te zien en uitgestrekte rietvelden die gemaaid worden voor o.a. rieten daken. Door verhoging van het grondwaterpeil wordt het agrarische gebied momenteel omgevormd tot natuurgebied.

Keer van het gemaal terug tot de kruising met de Veenkade en ga hier linksaf. Aan het einde rechtsaf, de Nieuwe weg op, richting knooppunt 27. Aan de overkant van de weg is een restaurant bij recreatieterrein De Strook.

Landschap 4: Plassen

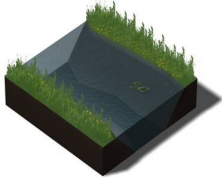
Adres: Noordzijde Nieuweweg
Locatie: X:52.167733 Y: 5.050364

Aan de overkant van de Nieuwe Weg zijn de Loosdrechtse –en even verderop de Breukeleveense plassen- te zien. Deze plassen zijn ontstaan door turfwinning. Turf -gedroogd veen- was al vanaf de 16de eeuw tot de komst van steenkool de belangrijkste brandstof in Nederland en werd in deze omgeving op grote schaal gewonnen. Men baggerde het veen in rechte sloten, petgaten genaamd en legde de veengrond te drogen op smalle stroken land langs de sloten, de legakkers. Zo ontstond een 'gestreept' landschap van afwisselend stroken land en water, zoals verderop tijdens de route te zien zal zijn (Tienhoven, Molenpolder). Doordat de legakkers bij Loosdrecht en Breukeleveen tegen de regels in teveel werden afgestoken, werden zij te smal en dus kwetsbaar. Zo konden zij door golfslag weggeslagen worden waardoor grote, open wateroppervlakten ontstonden. Het plassengebied is nu een geliefd waterrecreatiegebied, zowel in de zomer als in de winter. Veenplassen bevriezen namelijk snel door hun geringe diepte. De arm van de vervener met een baggerbeugel eraan reikte niet veel verder dan zo'n 1,5 meter.

*Volg de Nieuwe weg. Neem de bocht naar rechts Tienhoven in. Tienhoven is, net als het iets verder gelegen Oud Maarsseveen, een eeuwenoud agrarisch dorp waar ook de vervening een belangrijke rol heeft gespeeld. De weg die vanaf hier tot aan de A27 loopt is een oude ontginningsbasis, waaraan de dorpen in de vorm van lintbebouwing zijn ontstaan.
Voor de **korte** route van 15 kilometer gaat u hier rechtdoor en vervolgt u de route vanaf thema 9: Gebruik van het landschap/Streekmuseum Vredegoed.*

Voor de lange route van 32 kilometer slaat u tegenover de brandweerkazerne linksaf het fietspad op, bij knooppunt 49. U komt langs de wipwatermolen De Trouwe Wachter. Deze molen uit 1832 dankt zijn naam aan het feit dat tijdens de Tweede Wereldoorlog de stand van de wieken onraad signaleerde aan onderduikers en mensen uit het verzet. Zij hielden zich verborgen in het achterliggende, moeilijk toegankelijke moerasland.

Landschap 5: Moerasland

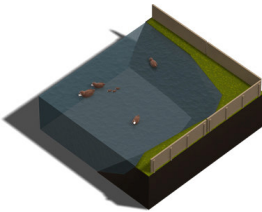

Adres: Dwarsdijk Tienhoven
Locatie: X:52.170865, Y: 5.085039

Aan weerszijden van dit fietspad ziet u een prachtig gebied met petgaten (of trekpaten zoals ze hier genoemd worden), legakkers en moerasland. Moerasland kon ontstaan toen na het stoppen van de turfwinning de petgaten langzaam dichtgroeiden door clusters van waterplanten, wortels en plantenresten. Dit vormde trilveen, dat vrij zeldzaam is omdat het alleen kan ontstaan in petgaten met opkwellend, voedselarm water. Het trilveen groeit vaak samen met het riet langs de randen van de legakkers, waardoor nieuw land ontstaat waar moerasbossen op groeien. Dit proces van water naar land heet verlanding. Iedere fase in dit proces kent zijn eigen planten- en diersoorten. Om de natuur van de verschillende stadia van het verlandingsproces in stand te houden, wordt hier aan natuurontwikkeling gedaan. Natuurbeheerders kappen waar nodig bomen, maaien het riet en trekken dichtgeslibde petgaten weer open. Zou men hier de natuur zijn gang laten gaan, dan zou een uniform moerasbosgebied ontstaan met wilgen, elzen en wat berken.

Neem aan het einde van de weg rechtsaf het fietspad. Na 1,3 km ziet u links een opvallend bos: een eendenkooi

Landschap 6: Eendenkooi

Adres: Kanaaldijk Breukeleveen
Locatie: X:52.17210, Y: 5.111451

Dit elzenbos lijkt een vreemde eend in de bijt in dit verder zo vlakke land. Het ligt hier echter niet voor niets. Het is onderdeel van een –in 1811 aangelegde- eendenkooi. In dit waterrijke veenweide- en moeraslandschap zijn jacht en visserij altijd belangrijk geweest als bron van inkomsten en voedsel. Eenden vangen gebeurde al sinds de middeleeuwen in een eendenkooi: een stil natuurgebied van bos rond een plas water met kromlopende zijslotjes: de vangpijpen. Ter hoogte van het kooikershuisje ziet u zo'n vangpijp. Met tamme eenden lokte de kooiker wilde eenden in de pijp. Kwamen zij in het vanghok aan het einde van de pijp, werden ze gedood en gingen dus letterlijk 'de pijp uit'. Bij eendenkooien geldt een 'afpalingsrecht' dat bepaalt dat in een bepaalde cirkel om de kooi (hier 753 m.) geen lawaai mag worden gemaakt. Hierdoor zijn het unieke oases van rust met zeldzame vogels, planten en amfibieën.

Vervolg de Kanaaldijk richting knooppunt 29. Deze gaat over in de Graaf Floris V weg. De naam van de weg herinnert aan de gevangenneming in 1296 van graaf Floris V bij Egelshoek, dat aan deze weg ligt. Vier dagen later werd de graaf bij Muiden gedood. Iets voorbij Egelshoek kunt u naar rechts, om (een stukje) het 5 km. lange, unieke Bert Bospad op te lopen dwars door de 'Westbroekse zodden'. Alle fasen van verlanding zijn hier naast elkaar te zien. Via planken kunt u trilveen bewandelen.

Fiets verder langs de Graaf Floris V weg richting knooppunt 99. Na 100 m. ligt een dassentunnel onder de weg, te herkennen aan de loopbrug over het water aan uw rechterhand. Circa een kilometer verder ziet u links een grenspaal met de wapens van Holland en Utrecht.

Landschap 7: Zandgrond

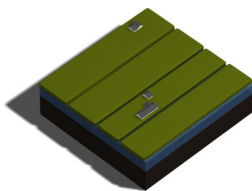
Adres: Graaf Floris V-weg t.o. boerderij Vredebest, Hollandsche Rading
Locatie: X:52.180103, Y: 5.127009

De wapens op de grenspaal zeggen het al: u bevindt zich hier op de grens van Holland en Utrecht. Dit blijkt ook uit de naam van het dorp dat u nadert: Hollandsche Rading. Rade betekent namelijk 'grens'. Sinds Graaf Floris V (1254-96) is er strijd geweest over de grens tussen het Sticht Utrecht van de bisschop en het gebied van de Hollandse graven. Pas in 1719 is de provinciegrens vastgesteld. Hier ziet u niet alleen de scheiding tussen twee provincies, ook het landschap toont hier een scherpe scheiding: rechts weidse vergezichten in het open veenweidegebied, links de beschutting van bossen op de zandgronden van het Gooi. Twee landschappen met een totaal ander karakter en een andere flora en fauna. De bodem is hier 100.000 jaar geleden tijdens de laatste ijstijd bedekt met een dikke laag dekzand. De dunne veenlaag die hier een paar duizend jaar geleden op gevormd werd door vertering van plantenresten, is door oxidatie verdwenen.

*Steek het spoor over en sla de eerste weg rechtsaf, de Dennenlaan. Aan het einde linksaf het Vuurschepad op. Deze eindigt op de Dorpsstraat in Maartensdijk. Dit was oorspronkelijk een ontginningsdijk die in 1404 door de Utrechtse bisschop was aangelegd en genoemd werd naar de patroonheilige van Utrecht: Sint Maarten
Sla rechtsaf de Dorpsstraat in richting knooppunt 93. Voorbij de A 27 linksaf de Koningin Wilhelminaweg op. Op de rotonde rechtsaf richting Achttienhoven en Westbroek.*

U fietst nu door lintbebouwing met aan weerszijden open weilanden met kilometers lange kavels. Om wateroverlast bij Utrecht te voorkomen werd turfwinning hier in 1790 verboden. Vandaar dat hier geen petgatenlandschap is ontstaan.

Landschap 8: Slagenlandschap

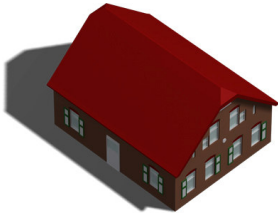
Adres: ten noorden van de weg tussen Achterwetering en Westbroek

De structuur van lange, doorgaande kavels ('slagen') gescheiden door sloten is kenmerkend voor dit gebied. Om het land te ontginnen werden in de middeleeuwen afwateringssloten haaks op de Vecht gegraven. Aan het einde van een ontgonnen gebied werd een dwarskade, een dijk, aangelegd om het land droog te houden. Langs deze kade ontstond bebouwing. Werde het land weer drassig door inklink, ging men het gebied achter de kade ontginnen. Ook hier kwam weer een achterkade als begrenzing, waar bebouwing ontstond. Zo 'wandelden' de dorpen steeds verder het land in. De weg waar u nu over fietst vormde vanaf eind 15de eeuw de achterste kade van de ontginningen aan uw linkerhand. Vanaf deze kade liggen richting de zandgronden van het Gooi extreem lange, doorgaande kavels zonder dwarskades. Men spreekt hier wel van 'opstreckende verkaveling'. Doordat het tempo van ontginnen niet overal even hoog lag, werden niet alle achterkades tegelijk aangelegd. De weg maakt dan ook daar waar een 'langzaam' en snellere ontginningsgebied aan elkaar grenzen een scherpe, haakse bocht.

U fietst langs de laatgotische kerk in Westbroek. Deze is in 1481 gebouwd en bevat unieke, metershoge vroeg 16de-eeuwse fresco's van het Laatste Oordeel in het koor. Langs de kerk is een mooie doorkijk naar de oprijzende, beboste stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug.

Vervolg de Kerkdijk richting knooppunt 48, neem de bocht mee naar links en sla dan rechtsaf de Heuvellaan op. Na 400 meter, op nr. 7, ligt Streekmuseum Vredegoed.

Landschap 9: Het gebruik van het landschap: Streekmuseum Vredegoed

Adres: Heuvellaan 7 3612 BA Tienhoven
Locatie: X:52.157713, Y: 5.091482

Na de ontginningen van de vroege middeleeuwen was het drassige land geschikt geworden voor bewoning en akkerbouw. Doordat de bodem inklonk daalde het maaiveld en kwam dit weer in contact met het grondwater. De grond werd zo te nat voor akkerbouw en veel boeren schakelden -tot op de dag van vandaag- over op veeteelt. Door de toenemende vraag naar brandstof vanuit de sterk groeiende steden Amsterdam en Utrecht werden vanaf de 17de eeuw grote delen van het land afgegraven ten behoeve van de turfwinning.

Het landschap is dus door de eeuwen heen steeds anders gebruikt door de mensen die er leefden en werkten. Streekmuseum Vredegoed geeft hier een goed beeld van. Al wandelend langs de ingerichte ruimtes als een huiskamer, kaasmakerij, smederij, kruidenierswinkeltje of keuken krijgt u inzicht in het traditionele wonen en ambachtelijk werken op het boerenbedrijf en in de veenderij in deze omgeving. (open: april-eind okt. woe, za en zo van 13-17 uur)

Fiets de Heuvellaan terug en sla op de kruising rechtsaf de Nedereindse Vaart op richting knooppunt 47. Deze loopt door de Molenpolder, een petgatenlandschap met verschillende stadia van verlanding. Hou aan het einde van de weg rechts aan en volg het fietspad om de Maarsseveense Plassen. Dit recreatiegebied is rond 1965 gegraven. Met het gewonnen zand zijn de woonwijk Overvecht en het industrieterrein Lage Weide gebouwd. De aanleg van deze plassen heeft een enorme ingreep in het landschap betekend doordat zo een groot deel van het zoddengebied verdween.

Rechtdoor op de kruising met de Herenweg richting knooppunt 45. Linksaf de Groeneweg inslaan, voorbij het kerkhof rechts en bij de Vecht aangekomen weer linksaf, totdat u bij weer bij Slot Zuylen bent.